

Redegørelse

DEMOKRATISKE DELTAGELSESFORMER BLANDT UNGE

Af: Lars Torpe, lektor
Aalborg Universitet

VALGRETSKOMMISSIONEN

Uddrag fra:

Demokrati for fremtiden – Valgretskommissionens betænkning om unges demokratiske engagement

Valgretskommissionen

c/o DUF – Dansk Ungdoms Fællesråd • Scherfigsvej 5 • 2100 København Ø

duf@duf.dk • www.valgretskommissionen.dk

ISBN: 978-87-87486-16-3

December 2011

Demokratiske deltagelsesformer blandt unge

Indledning

De unges forhold til politik har længe nydt stor bevågenhed. I løbet af 1900-tallet blev opdragelsen af unge til demokrati et af højskolebevægelsens formål. Senere blev det et normativt grundlag for folkeskolen, selv om ordet demokrati først i 1975 blev skrevet direkte ind i folkeskolens formålsparagraf. Med den store bevågenhed er også fulgt bekymringer: Er politik overhovedet noget, der interesserer de unge? Er de unge godt nok rustet til at deltage i demokratiet?

I de senere år har diskussionen kredset om tre problemstillinger:

- Er der tegn på, at de unge bliver mindre engagerede i samfundsforhold og politik?
- Findes der tegn på et skifte hos de unge fra den traditionelle parlamentariske deltagelsesform til nye, utraditionelle deltagelsesformer?
- Hænger de to typer deltagelse sammen hos de unge, eller er der tale om adskilte søjler i deltagelsen?

Diskussionen om de unges forhold til politik fik ny næring med en bog, som den amerikanske politolog Robert D. Putnam publicerede i 2000 under den sigende titel: "Bowling Alone" (Putnam, 2000). Titlen signalerer, at amerikanerne i stedet for at bowle i klubber er begyndt at bowle for sig selv sammen med venner og familie. Heri så Putnam en generel tendens, nemlig at folk kerer sig mindre om de fælles samfundsproblemer og vender den kollektive deltagelse ryggen. En sådan udvikling så Putnam i sammenhæng med et generationsskifte, hvor mere samfundsbevidste generationer er på vej til at blive afløst af generationer med en mere individualistisk indstilling til samfundet.

Er Putnams dystre forudsigelser for USA også dækkende for Europa? Det har været diskuteret frem og tilbage (Stolle & Hooghe, 2005). I nogle lande ser man et fald i valgdeltagelsen og i den faglige, religiøse og partipolitiske organisering, mens deltagelsen på andre områder er steget. Herhjemme talte magtudredningen om "et ganske levende demokrati" og fandt i absolut forstand ikke tegn på et faldende engagement hos de unge (Goul Andersen, 200:199).

Tvivlen nager dog fortsat, og med jævne mellemrum rejses nye advarselssignaler om politisk apati i befolkningen, herunder navnlig blandt de unge, som ofte ses i sammen-

hæng med en større mistillid til politiske ledere og politiske institutioner. Det er korrekt, at der over en årrække kan iagttages et fald i den politiske tillid i en række vestlige lande, men ikke i Danmark. Desuden er en sammenhæng mellem politisk mistillid og apati langt fra givet. Manglende tillid kan også være forbundet med større politisk aktivitet.

Under alle omstændigheder er det fortsat vigtigt at tage pulsen på befolkningens demokratiske deltagelse, herunder at kaste et særligt blik på de unge, fordi ændringer i de unges forhold til politik og politisk deltagelse kan give et fingerpeg om mulige fremtidige ændringer i det politiske deltagelsesmønster og hermed også en mulighed for at påvirke udviklingen.

Generationsperspektivet vil derfor være et vigtigt perspektiv, når vi analyserer de unges politiske deltagelse. I generationsperspektivet ligger der en antagelse om en vedvarende prægning af de oplevelser og erfaringer, personer har med politik og politisk deltagelse i deres ungdom. Et typisk eksempel er den såkaldte 68-generation. Denne generation tog i 1970'erne nogle nye deltagelsesformer i anvendelse, som de, der tilhørte denne generation, holdt fast på senere i livet. Nogle af dem, f.eks. underskriftindsamlinger, blev tilmed bredt ud til andre generationer, både nye og gamle. Over for generationsperspektivet står et andet perspektiv, nemlig at deltagelsen ændrer sig i løbet af livet. Det er f.eks. velkendt, at de unges interesse for og deltagelse i kommunalpolitik er ret lav, men at engagementet vokser i takt med, at de bliver ældre, "slår rod" og får interesser knyttet til kommunale institutioner som f.eks. daginstitutioner og skole.

Et andet hovedperspektiv, der normalt anlægges på befolkningens deltagelse, herunder de unges, er et *lighedsperspektiv*. Det er et grundlæggende princip i vores type samfund, at alle har de samme muligheder for at tilkendegive deres interesser. Når det handler om valg, hedder princippet: "Et individ, én stemme, samme værdi". Et sådant princip hylder vi også i forbindelse med afstemninger på andre områder, f.eks. i foreningsregi. Men når det drejer sig om deltagelse i offentligheden, udmøntes lighedsprincippet snarere på den måde, at alle skal have samme muligheder for at komme til orde. Her er det ikke sikkert, at synspunkter tæller lige meget. Ideelt set er deres værdi afhængig af kvaliteten af argumentet, men vi ved jo også, at magtpositioner spiller en rolle. Men uanset om synspunkterne slår igennem i offentligheden og over for de politiske beslutningstagere eller ej, er det afgørende for den demokratiske legitimitet, at mulighederne for at komme til orde er ligeligt fordelt. Anvendes dette princip på de unge, vil det sige, at en ung person skal have samme mulighed som en ældre person for at gøre sine synspunkter gældende. En indikation på, om de har det, kan vi få ved at se, om der er forskel på de unges og de ældres politiske deltagelse.

Et tredje perspektiv er et såkaldt *ressourcemobiliseringsperspektiv*, hvor bestemte samfundsgrupper bruger deltagelsen til at fremme deres synspunkter og interesser i offentligheden og over for de politiske beslutningstagere. En sådan mobilisering fandt sted blandt de unge i 1970'erne. For denne gruppe unge, som senere fik en særlig generationsbeteg-

nelse, nemlig 68-generationen, hæftet på sig, var den politiske deltagelse ikke kun et middel til at blive hørt. At deltage i politik, og helst på en anderledes og iøjnefaldende måde, havde et formål i sig selv. Ud over at forme en bestemt politisk identitet var den politiske deltagelse med til at forme denne generations kulturelle identitet. Ungdomsforskere har derfor siden spejdet efter, om senere generationer på lignende markant vis tager bestemte politiske deltagelsesformer til sig som en måde at iscenesætte sig selv på over for omverdenen. Ud over et ressourcemobiliseringsperspektiv er det derfor også muligt at operere med et særligt *ungdomskulturelt perspektiv*.

Meget taler imidlertid for, at den relativt brede politiske mobilisering af en bestemt aldersgruppe ledsaget af et kulturelt opbrud var fænomener, der specifikt knyttede sig til 68-generationen. Noget tilsvarende er ikke set siden. Det vil derfor i det følgende være de to første perspektiver, der er fokus på.

Jeg vil starte med at belyse ændringerne i de unges politiske engagement fra 1981 til 2008. De data, der er til rådighed herfor, stammer fra den europæiske værdiundersøgelse (www.europeanvaluesstudy.eu), herunder den danske. I og med at de samme spørgsmål er gentaget i fire på hinanden følgende undersøgelser med ca. 10 års mellemrum, er der ikke blot mulighed for at belyse, om unge forholder sig anderledes til politik, end de gjorde før i tiden, men også, om der er tegn på generationsmæssige forandringer, som vil kunne få længerevarende betydning.

Jeg vil derefter belyse de unges forhold til politik i et europæisk perspektiv. Er danske unge mere eller mindre politisk engagerede end andre unge i Europa? Af særlig interesse er det at sammenligne med lande, der ligger tæt på Danmark, dvs. Norge og Sverige.

Endelig vil jeg belyse de unges politiske engagement sammenholdt med de ældres. Fokus vil være på tre grupper af unge, nemlig de 15-17-årige, de 18-24-årige og de 25-29-årige. De data, der ligger til grund for denne del af undersøgelsen, stammer hovedsageligt fra European Social Survey, 2008 (www.europeansocialsurvey.org), som i modsætning til European Values Study også inkluderer de 15-17-årige.

Udviklingen i de unges politiske engagement 1981–2008

Er de unge blevet mere ligeglade med politik? En sådan opfattelse kan man som nævnt ofte støde på, men som det fremgår af tabel 1, er der flere unge i dag end for 10 og 20 år siden, der mener, at politik er vigtigt, og som siger, at de interesserer sig for politik. Der er også flere unge i dag, der diskuterer politik med venner sammenlignet med 1999 og 1990. Der er desuden grund til at bemærke, at unge i dag diskuterer politik lige så ofte som den meget aktive generation af unge i 1981. Noget tyder således på, at vi efter et par årtier med lidt mindre politisk engagerede unge er tilbage på niveauet for 68-generationen.

Tabel 1 Udviklingen i unges forhold til politik 1981-2008. Procentandele.

	1981	1990	1999	2008
Politik er vigtigt	Ingen oplysninger	42	41	47
Interesse for politik	Ingen oplysninger	49	54	62
Diskuterer politik med venner	83	80	77	82

Note: Svarkategorierne "meget" og "noget interesseret" er lagt sammen. Det samme er svarkategorierne, at man taler "ofte" og "nu og da" politik med venner, samt at man synes politik er "meget vigtigt" og "noget vigtigt".

Før 1970 blev den politiske deltagelse som regel afgrænset til valgdeltagelse, deltagelse i politiske møder, partideltagelse samt øvrig foreningsdeltagelse. Bortset fra den øvrige foreningsdeltagelse rettede alle disse aktiviteter sig mod de parlamentariske organer, herhjemme Folketinget og kommunalbestyrelse. I 1970'erne skete der en eksplosion i brugen af deltagelsesformer, og flere af de nye deltagelsesformer som happenings, boykot, besættelser etc. rettede sig ikke snævert mod det parlamentariske liv, men bredere mod den politiske offentlighed. Det blev derfor almindeligt at sondre mellem gamle og nye deltagelsesformer eller bedre, mellem *konventionelle* og *ukonventionelle* deltagelsesformer.

Det var navnlig de unge, der tog de nye deltagelsesformer til sig, og ved siden af bekymringen for, at for meget protestaktivitet kunne vanskeliggøre den nødvendige politiske styring og i værste fald føre til tilstande af anarki, frygtede man, at de unge ville vende de mere traditionelle former for parlamentarisk deltagelse ryggen. En sådan bekymring er imidlertid blevet gjort til skamme. De unge, der i 1970'erne var aktive i de nye protestbevægelser, og som betjente sig af nye, ukonventionelle former for deltagelse, benyttede nemlig også de gamle, konventionelle former for deltagelse. Snarere end som erstatninger for fungerede de nye deltagelsesformer som supplement til den traditionelle deltagelse (Andersen et.al., 1993).

Men hvordan er det gået med senere ungdomsgenerationer? Hvordan ser det ud med den politiske deltagelse blandt de unge i dag sammenlignet med tidligere, f.eks. de meget politisk aktive unge omkring 1980? Jeg skal starte med at belyse udviklingen i den konventionelle deltagelse og derefter gå videre til den ukonventionelle deltagelse.

Valgdeltagelsen er belyst i et andet notat (Bhatti & Hansen, 2010), og mødedeltagelse findes der ingen sammenlignelige data på. Jeg skal derfor som eksempel på en *konventio-*

Tabel 2 Udviklingen i de unges foreningsdeltagelse 1981-2008. Procentandele.

		1981	1990	1999	2008
Socialt arbejde	Medlem	2	6	8	13
	Frivilligt arb.	1	0	1	3
Kulturelle foreninger	Medlem	6	13	17	38
	Frivilligt arb.	2	5	5	9
Fagforeninger	Medlem	52	48	47	41
	Frivilligt arb.	3	3	1	1
Politiske partier	Medlem	3	2	5	7
	Frivilligt arb.	1	1	3	4
Den tredje verden m.m.	Medlem		2	5	13
	Frivilligt arb.		1	1	4
Miljø	Medlem		9	9	11
	Frivilligt arb.		1	2	3
Faglige foreninger	Medlem	15	6	4	9
	Frivilligt arb.	5	2	1	2
Ungdomsarbejde	Medlem	13	5	8	10
	Frivilligt arb.	7	4	6	6
Beboergrupper	Medlem		2	3	4
	Frivilligt arb.		0	1	1
Sport og fritid	Medlem		49	39	51
	Frivilligt arb.		17	15	21
Foreninger for sundhed	Medlem		4	2	4
	Frivilligt arb.		0	1	2
Kvindegrupper	Medlem		1	1	0
	Frivilligt arb.		0	0	0
Fredsbevægelser	Medlem		3	1	1
	Frivilligt arb.		0	0	0

nel deltagelsesform belyse udviklingen i de unges foreningsdeltagelse.

Tabel 2 viser, hvordan det er gået med de unges medlemskab af forskellige foreningstyper og graden af frivilligt arbejde i disse foreninger fra 1981 over 1990 og 1999 frem til 2008. De tomme felter for 1981 skyldes, at der mangler oplysninger, eller at oplysningerne ikke er sammenlignelige.

Et overordnet blik viser, at det er gået frem, både når det drejer sig om medlemskab af foreninger og frivilligt arbejde. Den største fremgang finder vi blandt de kulturelle foreninger. Langt flere unge er i dag medlemmer af sådanne foreninger end tidligere. Der er også flere unge, som laver frivilligt arbejde. Også i foreninger for socialt arbejde og foreninger, der beskæftiger sig med tredje verdensproblemer og menneskerettigheder, kan der noteres pæne stigninger i medlemstallet for de unge. Selv i de politiske partier er de unge i dag bedre repræsenterede, end de var i 1981. Egentlig tilbagegang sammenholdt med 1981 finder vi kun i fagforeninger og faglige foreninger.

Lægger man det hele sammen og ser på det gennemsnitlige medlemskab, viser det sig faktisk, at stigningen i foreningsmedlemskabet fra 1990 til 2008 er større for de unge end for de øvrige aldersgrupper (Torpe, 2010). Også når det drejer sig om det frivillige arbejde, er stigningen blandt de unge i top. I dette tilfælde sammen med de ældre over 60 år. Det er bemærkelsesværdigt, at de unge i 2008, både når det drejer sig om medlemskab og frivilligt arbejde, kommer næsten på linje med de midaldrende.

Den frygt, der tidligere har været givet udtryk for, at nutidens og fremtidens mere individualistisk sindede unge vil vælge foreningerne fra, synes således ikke at være begrundet. Desuden ser det ud til, at de mindre aktive unge-generationer i 1990 og 1999 bliver mere aktive med tiden. Det kan vi konstatere ved at følge fødselskohorterne (tabel 3).

Som det ses (tabel 3), øger de, der var unge i 1990 og 1999, deres medlemskab, i takt med at de bliver ældre, hvorved de bringer deres organisationstilhørsforhold på linje med de meget aktive efterkrigs-generationer. Der er derfor intet, der tyder på, at de unge i 1980'erne og 1990'erne har gjort op med foreningstanken. Det ser blot ud til, at de har "udskudt" deres foreningsdeltagelse¹.

Tabel 3 Fødselskohorter og gennemsnitligt medlemskab.

	1990	1999	2008
1946-1954	1,9	2,0	2,2
1955-1963	2,0	2,1	2,6
1964-1972	1,4	1,8	2,3
1973-1981		1,5	2,2
1982-1990			1,9

¹ Det gælder også fagforeningsmedlemskabet, hvor det viser sig, at de unge fra 1999 frem til 2008 hæver deres organisationsprocent fra 44 til 73, hvilket bringer dem på linje med de ældre generationer (Torpe, 2010).

Hvis vi herefter vender blikket mod udviklingen i den *ukonventionelle deltagelse*, så fremgår denne af tabel 4. De former for deltagelse, der her er nævnt, er klart præget af den tid, hvor de blev formuleret, nemlig i slutningen af 1970'erne. I dag vil man næppe spørge til "besættelse af bygninger og fabrikker". Desuden savnes nye kategorier, der kan måle politisk forbrug. Det råder jeg bod på i det efterfølgende.

Tabel 4 De unge og ukonventionel politisk deltagelse 1981-2008. Procentandele.

	1984		1990		1999		2008	
	Har deltaget	Vil måske deltage	Har deltaget	Vil måske deltage	Har deltaget	Vil måske deltage	Har deltaget	Vil måske deltage
Underskriftsindsamlinger	49	43	46	35	55	38	64	29
Boykot	18	55	16	40	27	48	9	61
Lovlige demonstrationer	28	52	30	41	27	51	37	45
Overenskomststridige strejker	10	54	15	40	17	54	8	62
Besættelse af bygninger og fabrikker	3	23	4	8	2	18	5	10

Boykot og overenskomststridige strejker er mere sjældne foreteelser blandt de unge i dag end tidligere, og besættelse af bygninger og fabrikker en lige så sjælden. Derimod er der en markant vækst i antallet af unge, der har deltaget i en underskriftindsamling, lige som der er en klar vækst i den andel, der har deltaget i en lovlig demonstration. Når så mange flere har deltaget i en underskriftindsamling, er noget af forklaringen uden tvivl, at det med internettet er blevet meget nemmere at deltage i en sådan aktivitet. Vi bemærker desuden, at selv om mange ikke har deltaget i en boykot eller en overenskomststridig strejke, er der et stort deltagelsespotentiale. Mange og flere end tidligere siger, at de muligvis vil deltage i sådanne aktiviteter.

Konklusionen er, at de unge i dag ikke er mindre aktive, end de var før. Faktisk kan de sagtens måle sig med den såkaldte 68-generation, måske lige bortset fra villigheden til at besætte bygninger og fabrikker.

Hvis vi sammenholder resultaterne for den konventionelle og den ukonventionelle deltagelse, er der således ikke noget, der tyder på, at de unge erstatter den ene form for deltagelse med den anden. Intet indikerer, at de unge skifter én type deltagelse, nemlig den konventionelle, ud med en anden type, nemlig den ukonventionelle. Tværtimod tyder alt på, at de unge er aktive på flere områder på én gang. Mere om det i det følgende.

Politisk engagement blandt danske unge sammenlignet med andre lande

Tidligere undersøgelser af politisk deltagelse blandt unge har vist, at danske unge har et mere engageret forhold til politik, har større tro på egne evner til at gøre en forskel, deltager mere i foreningslivet og har mere tillid til de politiske institutioner end unge i andre lande, f.eks. i vore nabolande Norge og Sverige (Amnå et.al., 2007; Fridberg & Levinsen, 2008).

Et sådant billede bekræfter denne undersøgelse. Knap halvdelen af danske unge siger, de følger med i politik via tv, radio eller avis. Det er noget mindre end personer på 30 år og derover, hvor 72 procent siger det samme, men det ligger langt over gennemsnittet på knap 30 procent for de 33 lande, der indgår i den seneste runde af den europæiske værdiundersøgelse (EVS, 2008).

Tabel 5 Unges (18-29-årige) forhold til politik i Europa. Procentandele og gennemsnit.

	Danmark	Holland	Norge	Sverige	Gennemsnit (28 lande)
Interesse for politik	63	61	30	48	35
Politik ofte kompliceret	23	35	32	39	38
Tilfreds med demokratiets funktionsevne	7,4	6,2	6,7	6,4	4,9
Tillid parlamentet	6,6	5,8	5,7	5,7	4,2
Tillid domstolene	7,0	6,1	6,6	5,9	4,9

Kilde: European Social Survey, 2008.

Som det fremgår af tabel 5, er danske unge langt mere interesserede i politik end unge i andre europæiske lande, og færre danske unge udtrykker politisk afmagt. Politisk afmagt er målt på et spørgsmål om, hvor ofte man finder politik så kompliceret, at man har svært ved at finde ud af, hvad der foregår. Det ses også, at danske unge er mere tilfredse med, hvordan demokratiet fungerer end i andre europæiske lande, lige som de også har større tillid til det nationale parlament og til domstolene. De sidste tre spørgsmål er målt på en skala fra 0 til 10, hvor 10 står for henholdsvis fuld tilfredshed og fuld tillid. Bemærkelsesværdigt er ikke mindst, at Danmark i så høj grad skiller sig ud fra Norge og Sverige.

Forskellene mellem Danmark på den ene side og Norge og Sverige på den anden har undret ungdomsforskere (Amnå et.al., 2007). Ikke mindst forekommer afstanden til Norge, når det drejer sig om interesse for politik, påfaldende. Intet tyder på, at forskellene hænger sammen med en forskellig opdragelse til demokrati. Formodningen er snarere, at

de politiske institutioner i Danmark har været mere imødekommende end de tilsvarende institutioner i Norge og Sverige (Amnå et.al., 2007:83).

Spørgsmålet er, om denne forskel går igen, når vi ser på de unges aktive deltagelse i politik (tabel 6). Det ser ud til at være tilfældet, for så vidt angår valgdeltagelsen. I alt 75 procent af danske unge angiver at have stemt ved det sidste nationale valg. Det er en noget større andel end i Norge og Sverige og Europa generelt.

Afstanden mellem de unges og de ældres valgdeltagelse er også mindre i Danmark end i andre lande. I Norge, Sverige og Holland kan de unges mindre valgdeltagelse gøres op til henholdsvis 22 procentpoint, 28 procentpoint og 18 procentpoint. For de 28 europæiske lande er gennemsnittet 19 procentpoint. I Danmark er forskellen kun på 13 procentpoint.

Tabel 6 Politisk deltagelse blandt unge (18-29 år) i Europa. Procentandele.

	Danmark	Holland	Norge	Sverige	Gennemsnit (28 lande)
Stemte ved sidste valg	75	58	48	64	52
Medlem af politisk parti	3	2	5	3	3
Kontaktet politiker eller embedsmand	7	7	12	12	8
Arbejdet i en anden organisation	22	25	21	20	9
Båret et kampagneskiilt	12	6	37	17	8
Deltaget i underskriftsindsamling	43	26	54	55	18
Deltaget i en lovlig demonstration	16	3	7	10	8
Boykottet visse produkter	18	10	25	36	11

Kilde: European Social Survey, 2008. Der spørges til deltagelsen inden for det seneste år.

Den både absolut og relativt større valgdeltagelse blandt danske unge betyder dog ikke, at danske unge er mere aktive end unge i andre lande, når det drejer sig om medlemskab af et politisk parti eller kontakter til politikere eller embedsmænd. Når det drejer sig om andet organisationsarbejde, ligger de tre skandinaviske lande sammen med Holland noget over det europæiske gennemsnit. Det er ikke overraskende. Det er alle lande med en stærk foreningstradition.

Hvor danske unge interesserer sig mere for politik og stemmer mere end unge i Norge og Sverige, er billedet det modsatte, når vi kaster blikket på de såkaldte ukonventionelle former for deltagelse. På dette område er svenske og norske unge gennemgående mere aktive end danske unge. Undtagelsen er demonstrationsdeltagelse, men det skal ses i lyset

af, at der i den forudgående periode var omfattende demonstrationer for større velfærd i den offentlige sektor i Danmark.

Selv om danske unge er mindre aktive end svenske og norske unge, når det drejer sig om ukonventionel deltagelse, er de dog mere aktive end i Europa som helhed. Desuden ser det i modsætning til Norge og Sverige ikke ud til, at der i Danmark er en modsætning mellem deltagelsen i den parlamentariske kanal og de ikke-parlamentariske kanaler. Dette indtryk bekræfter en statistisk analyse. Den viser nemlig, at der blandt danske unge er en sammenhæng mellem ukonventionel deltagelse og deltagelse i valg. Hvor valghandlingen og deltagelse i såkaldte protestaktiviteter gensidigt stimulerer hinanden blandt danske unge, gælder det samme ikke norske og svenske unge. En anden indikation på det samme er, at de unge, der er medlemmer af og aktive i foreninger, der arbejder med tredjeverdensproblemer og miljøproblemer, følger mere med i politik via tv, radio og aviser end andre unge (Den Danske Værdiundersøgelse, 2008).

Politisk engagement blandt danske unge sammenlignet med andre aldersgrupper

Som et af de få survey-programmer inddrager European Social Survey også unge under 18, nemlig 15-17-årige. For Danmark er denne gruppe stor nok til, at der kan analyseres på den (N = 60). Tabel 7 gengiver, hvordan aldersgrupperne fra 15 år til 70 år forholder sig til politik. Som det fremgår, stiger interessen for politik med alderen, men efter det 25. år er de unges politiske interesse på niveau med de ældre.

Også afmagten aftager med alderen, men her ser vi et spring fra de 15-17-årige til de 18-24-årige. Efter det 18. år er afmagten nogenlunde ens for alle aldersgrupper. Sammenhængende med den lidt større interesse for politik tyder noget på, at det har en effekt, at de unge får valget ved det 18. år. Hvad angår tilfredsheden med demokratiet og tilliden til de politiske institutioner, ligger de unge i det store og hele på linje med de

Tabel 7 Aldersgrupper og forhold til politik. Procentandele og gennemsnit på skalaer fra 0-10.

	Interesse for politik	Politik ofte for kompliceret	Tilfreds med demokratiet	Tillid til folketinget	Tillid til domstolene
15-17 år	50	37	7,7	6,4	7,1
18-24 år	58	22	7,2	6,5	6,7
25-29 år	71	24	7,6	6,8	7,4
30-49 år	71	20	7,6	6,7	7,6
50-69 år	76	21	7,2	6,3	7,2

Kilde: European Social Survey, Danmark, 2008.

øvrige aldersgrupper. De 18-24-årige scorer dog lidt lavere.

Hvordan ser det ud med den politiske deltagelse blandt de unge sammenlignet med de øvrige aldersgrupper? Tabel 8 viser den konventionelle deltagelse og tabel 9 den ukonventionelle deltagelse². Selv om der ikke går nogen direkte linje fra politisk deltagelse til politisk indflydelse, kan forskelle i deltagelsen indikere, at nogle grupper er bedre end andre til at synliggøre deres ønsker og krav.

Tabel 8 Aldersgrupper og konventionel politisk deltagelse. Procentandele.

	Stemte ved sidste valg	Medlem af et politisk parti	Kontaktet politiker eller embedsmand	Arbejdet i politisk parti eller aktionsgr.	Arbejdet i anden organisation
15-17 år	–	3	17	3	18
18-24 år	66	4	7	2	22
25-29 år	87	1	8	0	22
30-49 år	93	7	20	4	26
50-69 år	95	11	25	6	28

Kilde: European Social Survey, Danmark 2008

Som det fremgår af tabel 8 er de unge gennemgående lidt dårligere med, når det gælder konventionel politisk deltagelse, men forskellene er, som vi allerede har konstateret, ikke graverende store³. Når det drejer sig om de indbyrdes forskelle mellem de unge, er tallene bag procentangivelserne for små til, at vi kan fæstne lid til dem.

Vender vi os imod den ukonventionelle deltagelse (tabel 9), viser det sig, at de unge er ganske godt med, især hvad angår det at bære kampagnebadges og demonstrere, men også når det drejer sig om underskriftindsamlinger. De unge er dog på den anden side ikke, som det af og til påstås, mere aktive end de ældre, når det drejer sig om protestaktiviteter. Sådan var det engang, nemlig da 68-generationens medlemmer var unge, men sådan er det ikke længere.

Man kan altid diskutere, om rækken af deltagelsesformer, som respondenterne spørges om, er udtømmende. Men helt sikkert er det, at der i tabel 9 mangler én deltagelsesform, som har fået større betydning de senere år, nemlig den form for politisk forbrug, der består i, at man af etiske eller politiske grunde køber bestemte varer. Desuden kan man savne politisk deltagelse på internettet.

For at råde bod på dette er der suppleret med nogle resultater fra en ikke offentliggjort

² For en enkelt kategori er der dog tale om en sammenblanding af konventionel og ukonventionel deltagelse, nemlig hvor der er spurgt til, om man har arbejdet i et politisk parti eller en aktionsgruppe.

³ Det kan selvfølgelig undre, at tallene i tabel 8 fortæller, at mere end 90 procent stemte ved sidste folketingsvalg, når vi nu ved, at stemmeprocenten faktisk ikke var højere end knap 87 procent. Det skyldes utvivlsomt en kombination af to ting: dels en mindre overrepræsentation i undersøgelsen af politisk aktive, dels at folk mener, de bør stemme og derfor tror, de har stemt.

Table 9 Aldersgrupper og ukonventionel politisk deltagelse. Procentandele.

	Båret kampagnebadge	Deltaget i under- skriftsindsamling	Deltaget i en demonstration	Boykottet visse produkter
15-17 år	22	28	17	13
18-24 år	13	36	18	16
25-29 år	12	54	13	21
30-49 år	13	44	11	26
50-69 år	10	30	8	23

Kilde: European Social Survey, Danmark, 2008.

undersøgelse foretaget af Integrationsministeriet, hvor indfødte danskere og indvandrere er blevet spurgt om deres politiske deltagelse. I tabel 10 bringes resultaterne for politisk forbrug og internetdeltagelse for de indfødte danskeres vedkommende.

Table 10 Politisk forbrug og internetdeltagelse for indfødte danskere. Procentandele.

	Køber bestemte varer af etiske eller politiske grunde	Skriver læserbreve til avisen eller til avisens internetside	Skriver indlæg til debatfora på nettet i øvrigt
18-24 år	38	3	5
25-29 år	69	9	9
30-39 år	60	11	8
40-49 år	58	14	7
50-64 år	55	15	5
65- år	39	11	7

Kilde: Integrationsministeriet, 2009.

Som det fremgår, er de helt unge underrepræsenterede, for så vidt angår politisk forbrug og læserbreve. De 25-29-årige er til gengæld godt med på begge områder. Faktisk er der flest i denne aldersgruppe, som tager etiske og politiske hensyn, når de køber ind. Det er fortsat kun et lille mindretal, der bruger nettet til debat uden om avisernes debatfora på nettet, og her viser der sig ikke at være den store forskel mellem aldersgrupperne. Til gengæld ved vi fra en anden undersøgelse, at selv om de unge er stærkt underrepræsenterede, når det drejer sig om at holde sig orienteret om politik i aviser og tv, er de unge den aldersgruppe, der bruger internettet mest til det formål (Andersen, 2007).

Konklusion

Det spørgsmål, der blev rejst indledningsvis, om vi kan finde tegn på, at de unge er blevet mindre engagerede i politik og samfund, kan besvares med et klart nej. Unge har i dag et mere aktivt forhold til samfundet, både holdningsmæssigt og i praksis, end unge i 1980'erne og 1990'erne. Ganske vist er de unge på nogle områder mindre politisk engagerede end de ældre, men heri er der ikke noget nyt. Nyt er derimod, at de unge er i færd med at indhente de ældre, f.eks. når det drejer sig om foreningsdeltagelse. Den megen tale om, at de unge er blevet mere individualistiske, ser således ikke ud til at have sat sig spor i deres vilje til at deltage i foreningslivet.

Desuden bekræfter denne undersøgelse tidligere undersøgelser, der viser, at danske unge er længere fremme i skoene end andre landes unge, når det handler om politisk deltagelse. Især er forskellen til de lande, vi naturligt sammenligner os med, lande som Holland, Norge og Sverige, bemærkelsesværdig.

Unge anvender i dag såvel konventionelle som ukonventionelle deltagelsesformer, og intet tyder på, at ukonventionelle protestaktiviteter for de unge træder i stedet for konventionelle aktiviteter som valgdeltagelse og foreningsdeltagelse. Faktisk viser det sig, at de to former for deltagelse gensidigt stimulerer hinanden. Det står i modsætning til Norge og Sverige, hvor der ikke findes en sådan sammenhæng for de unge.

Alt i alt tegner dette notat et mere optimistisk billede af danske unges politiske engagement end det, man af og til finder i den offentlige debat. Der er dog ikke tale om noget nyt billede, men snarere en bekræftelse af, hvad både danske og internationale undersøgelser tidligere har vist. Måske med den tilføjelse, at det på visse områder, bl.a. foreningsdeltagelsen, faktisk står bedre til, end man turde håbe på.

Litteratur

Amnå, E., Ekman, T. & Almgren, E. (2007). The end of a distinctive model of democracy? Country-diverse orientations among young Scandinavians. *Scandinavian Political Studies*, Vol. 30, no. 1.

Andersen, J., Christensen, A.-D., Langberg, K. & Siim, B. (1993). *Medborgerskab – demokrati og politisk deltagelse*. Aarhus: Systime.

Andersen, J. (2007). ”Unge ser politik”, pp. 61-72 i: Levinsen, K. og Muusmann, N. (red.). *Unge stemmer. Nyt engagement i politik og samfund*. København: Ungdomsringen.

Bhatti, Y. & Hansen, K.M. (2010). *Valgdeltagelsen blandt danske unge*. Redegørelse 1. Valgretskommissionen.

Fridberg, T. & Levinsen, K. (2007). ”Unge, foreningsliv og frivillig deltagelse” pp. 19-32 i: Levinsen, K. & Muusmann, N. (red.). *Unge stemmer. Nyt engagement i politik og samfund*. København: Ungdomsringen.

Goul Andersen, J. (2004). *Et ganske levende demokrati*. Magtudredningen. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

Putnam, R.D. (2000). Bowling Alone. *The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.

Stolle, D. & Hooghe, M. (2005). Inaccurate, exceptional, one-sided or irrelevant? The debate about the alleged decline of social capital and civic engagement in Western societies. *British Journal of Political Science* 35, pp. 149-167.

Torpe, L. (2010). ”Foreningsdanmark” pp. 235-250 i: Gundelach, P. (red.). *Små og store forandringer – danskernes værdier siden 1981*. København: Hans Reitzel (under udgivelse).